

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

ปัญหาคนไร้สัญชาติเป็นปัญหาที่มีมายาวนานในสังคมไทย ซึ่งเกิดจากสาเหตุหลายประการด้วยกัน เช่น การตกสำรวจจากทางราชการ และอพยพมาจากประเทศเพื่อนบ้านด้วยเหตุผลทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและความไม่ปลอดภัยในชีวิตจากการสู้รบในประเทศของตนเอง คนไร้สัญชาติบางกลุ่มไม่สามารถจะส่งกลับประเทศต้นทางได้ทำให้ต้องปักหลักอยู่ในประเทศไทยต่อไป การดำรงชีวิตของคนไร้สัญชาติในประเทศไทยนั้นขาดความมั่นคงและสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ดังนั้นหากไม่ดำเนินการแก้ไขปัญหาก็จะเกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนไร้สัญชาติซึ่งผลกระทบนี้จะรวมไปถึงบุตรหลานที่จะเกิดขึ้นในภายหลังด้วย ซึ่งจะนำไปสู่การเกิดปัญหาสังคม ซึ่งถ้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ร่วมมือกันแก้ไขก็อาจจะเป็นการเพิ่มและขยายขอบเขตความรุนแรงของสภาพปัญหาให้มากยิ่งขึ้นอีกด้วย¹

กระทรวงมหาดไทย โดยกรมการปกครอง มองเห็นปัญหาดังกล่าวจึงมีมาตรการและนโยบายในการแก้ไขปัญหานี้เรื่อยมา โดยมีหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่แตกต่างกันในการให้สถานะคนต่างด้าวซึ่งมีสิทธิอาศัยอยู่ในประเทศไทยเพียงชั่วคราวกับประเภทที่สามารถอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้อย่างถาวรซึ่งกรณีหลังสามารถขอแปลงเป็นสัญชาติไทยได้ อย่างไรก็ตาม ปัญหาคนไร้สัญชาติก็ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรมมากนัก

¹ ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล

การศึกษาเรื่องนโยบายการแก้ไขปัญหาค้นไร่สัญชาติ : ปัญหาในการนำนโยบายไปปฏิบัติ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาค้นไร่สัญชาติ ปัญหาอุปสรรคในการนำนโยบายการแก้ไขปัญหาค้นไร่สัญชาติไปปฏิบัติ ตลอดจนนำเสนอแนวทางและมาตรการที่เหมาะสม สำหรับการจัดการแก้ไขปัญหาค้นไร่สัญชาติ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย บทความต่าง ๆ (Documentary Research) ตลอดจนสัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน แล้วนำข้อมูลที่ได้นำประมวลและวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดที่ได้กำหนดไว้

ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า ปัญหาในการนำนโยบายการแก้ไขปัญหาค้นไร่สัญชาติไปปฏิบัติ สามารถประมวลผลได้ดังนี้

1. ความซับซ้อนในการบริหารงาน รวมถึงกลไกระหว่างหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติมีขั้นตอนมากมายซึ่งต้องใช้ระยะเวลานาน ขั้นตอนในการขอสถานะคนต่างด้าวหรือขอสัญชาติไทยนั้นมีหลายขั้นตอนเพราะเกี่ยวข้องกับหน่วยงานหลายระดับ และหลายหน่วยงานคือตั้งแต่ระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับกระทรวง ซึ่งในบางครั้งหน่วยงานต่าง ๆ เหล่านี้ยังมีการทำงานซ้ำซ้อนกันอีก ส่งผลให้ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการเพิ่มขึ้นไปอีก

2. ความพอเพียงของทรัพยากร การขาดแคลนบุคลากร เนื่องจากหน่วยงานในระดับปฏิบัติมีจำนวนบุคลากรอยู่อย่างจำกัด อีกทั้ง บุคลากรที่มีอยู่ก็ขาดความรู้ความสามารถในงานที่ปฏิบัติ เนื่องจากบุคลากรมาจากการจ้างเหมาชั่วคราว พอหมดภารกิจก็เลิกจ้าง หากได้งบประมาณใหม่ก็จะมีจ้างใหม่ ซึ่งอาจจะไม่ใช่บุคลากรเดิมที่เคยทำงาน ทำให้ต้องมาเริ่มต้นเรียนรู้ และฝึกฝนกันใหม่

3. รัฐบาลขาดความชัดเจนและความจริงจังในการแก้ไขปัญหา เป็นเพราะเห็นว่าไม่ใช่ปัญหาเร่งด่วนของประเทศหรือมีผลกระทบต่อสังคมในวงกว้างมากนัก เพียงแต่ควบคุม และจำกัดไม่ให้ชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ เหล่านี้ไปสร้างปัญหาต่อไป ดังนั้นจึงปล่อยให้หน่วยงานระดับปฏิบัติในการจัดการ ควบคุมดูแล และแก้ไขปัญหากันเอง

4. ขาดการสนับสนุน และความร่วมมือจากคนไร้สัญชาติ กล่าวคือคนไร้สัญชาติขาดความกระตือรือร้น ความเอาใจใส่ ตลอดจนไม่ยอมปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ รวมถึงขาดความเข้าใจในขอบเขตของสิทธิและหน้าที่ของการได้มาซึ่งสัญชาติไทย ตลอดจนการดำเนินการขอสถานะคนต่างด้าวหรือขอสัญชาติไทยนั้นต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนไม่น้อยซึ่งก็เป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้คนต่างด้าวไม่ใส่ใจที่จะดำเนินการขอสัญชาติไทย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย เรื่อง นโยบายการแก้ไขปัญหาคนไร้สัญชาติ : ปัญหาในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ลดจำนวนขั้นตอนลง การตรวจสอบสถานะและคุณสมบัติของคนไร้สัญชาตินั้นเกิดขึ้นหลายระดับ คือมีการตรวจสอบสถานะและคุณสมบัติตั้งแต่ระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับประเทศซึ่งทำให้การทำงานซ้ำซ้อนกันขององค์กรที่สังกัดหน่วยงานเดียวกัน ดังนั้นสามารถย่นเวลาด้วยการให้หน่วยงานระดับประเทศตรวจสอบเพียงหน่วยงานเดียว หรือมีการจัดทำข้อมูลที่เป็นระบบเชื่อมโยงไปทั่วสามารถตรวจสอบโดยหน่วยงานในระดับท้องถิ่นที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องได้

2. รัฐควรจัดสรรทรัพยากรโดยเฉพาะทรัพยากรบุคคลให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน กล่าวคือ กรมการปกครองควรพิจารณาว่าจังหวัดใด อำเภอใด มีปริมาณงานหรือปริมาณชนกลุ่มน้อยมากก็ควรจัดสรรทรัพยากรบุคคลเพิ่มให้ ซึ่งอาจจะใช้วิธีการเกลี้ยอัตรากำลังหรือการช่วยราชการด้วยความสมัครใจ ซึ่งบางคนอาจจะต้องการย้ายกลับภูมิลำเนาของตนอยู่แล้ว จะทำให้สามารถประหยัดงบประมาณในการจ้างเหมาลูกจ้างชั่วคราวได้

3. รัฐควรมีความชัดเจนและจริงจังในการแก้ปัญหา นี้ไม่ควรที่จะมองด้วยอคติว่าคนไร้สัญชาติเป็นปัญหาเพียงอย่างเดียว เพราะอันที่จริงแล้วคนไร้สัญชาตินั้นก็เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า คุณประโยชน์ สามารถนำมาพัฒนาให้เกิดศักยภาพในการพัฒนาประเทศได้ รัฐจึงควรเปลี่ยนทัศนคติเสียใหม่อันจะทำให้การกำหนดนโยบายหรือการแก้ไขปัญหาคนไร้สัญชาติมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

4. วรรณคดีให้คนไร้สัญชาติตระหนักในสิทธิของตนเองว่ามีขอบเขตเพียงใด มากน้อยแค่ไหน เข้าข่ายที่จะขอสถานะคนต่างด้าวหรือขอสัญชาติไทยได้หรือไม่ และในขณะที่อยู่ในประเทศไทยนั้น หลังจากมีสัญชาติไทยแล้วมีสิทธิอะไรบ้าง เช่น สิทธิในการประกอบอาชีพ สิทธิในการเดินทาง สิทธิในการถือครองที่ดิน เป็นต้น

5. รัฐควรมีการให้สิทธิพิเศษหรือสิทธิประโยชน์แก่บุคคลผู้ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ เช่น นักกีฬาทีมชาติไทยที่สร้างชื่อเสียงให้แก่ประเทศ รัฐควรให้สิทธิพิเศษหรือสิทธิประโยชน์ เช่น การยกเลิกระเบียบหรือเงื่อนไขบางประการที่จะส่งผลให้การขอสถานะตามกฎหมาย การขอสัญชาติไทย หรือการแปลงสัญชาติเป็นไทยของบุคคลเหล่านี้เป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็วเนื่องจากบุคคลเหล่านี้ถือเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและจะช่วยพัฒนาทางจิตใจให้บุคคลเหล่านี้รู้สึกรักและหวงแหนประเทศไทยและต้องการที่จะทำคุณงามความดีเพื่อแผ่นดินต่อไป